

Խ-1111²-25.06.2025-SՀ-011

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ**

«ՍՆԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Սնանկության մասին» 2006 թվականի դեկտեմբերի 25-ի ՀՕ-51-Ն օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասում «սուբյեկտների,» բառից հետո լրացնել «հանրային ծառայությունների ոլորտում կարգավորվող գործունեություն իրականացնող անձանց,» բառերը:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում դրա պաշտոնական հրապարակմանը հաջորդող օրվանից:

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

**«ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ՄԱՐՄՆԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ
ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ
ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ»,
«ՍՆԱՆԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ԵՎ
«ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ, ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ
ԱՆՁԱՆՑ ԱՌԱՆՁՆԱՅՎԱԾ ՍՏՈՐԱԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԻ, ՀԻՄՆԱՐԿՆԵՐԻ ԵՎ
ԱՆՀԱՏ ՁԵՌՆԱՐԿԱՏԵՐԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՇՎԱՌՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ
ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ»
ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ**

1. Ընթացիկ իրավիճակը և իրավական ակտի ընդունման անհրաժեշտությունը.

Հայաստանի Հանրապետությունում էներգետիկայի բնագավառում գործունեության կարգավորումն իրականացվում է Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի կողմից՝ «Էներգետիկայի մասին» օրենքով սահմանված կարգով: Այս համատեքստում լիցենզավորված անձի նկատմամբ վարույթ հարուցվելու կամ նրա լիցենզիայի գործողությունը դադարեցնելու դեպքերում փաստացի չեն նախատեսվում երաշխիքները, որոնք կապահովեն նման դեպքերում կրիտիկական այս կարևոր ենթակառուցվածքների բնականոն և անխափան գործունեության շարունակականությունը, ինչը միտված է նաև սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությանը:

1.1. Առկա խնդիրներն ու վտանգները.

Էներգետիկ համակարգի անվտանգությունն ու հուսալիությունը ազգային անվտանգության և հասարակական բարեկեցության կարևոր բաղադրիչներն են: Այդուհանդերձ, Հայաստանի Հանրապետության գործող օրենսդրությունը

ներկայումս չի ապահովում բավարար մեխանիզմներ՝ կանխարգելիչ միջոցառումներ ձեռնարկելու համար, երբ էներգետիկ ոլորտի կազմակերպության գործողությունները սպառնում են համակարգի կայունությանը կամ սպառողների լայն շերտերի իրավունքներին: Պետական մարմինները փաստացի կարող են միջամտել միայն խախտումների արձանագրումից հետո (պոստֆակտում), այսինքն՝ երբ վնասն արդեն իսկ հասցվել է: Այսինքն, գործող իրավակարգավորումները թույլ չեն տալիս վտանգի կանխարգելման նպատակով անհապաղ միջամտել, ինչի հետևանքով կարող են առաջանալ հանրային շահերի լայնածավալ խախտումներ, մինչև հանրային իշխանության մարմինները ժամանակավրեպ կկարողանան արձագանքել: Նման օրենսդրական բացը լի է լուրջ վտանգներով: Էներգետիկայի որևէ ենթահամակարգում (էլեկտրահաղորդում, գազամատակարարում, ջերմաէներգիա և այլն) առաջացած թերացումները կամ չարաշահումները կարող են շղթայական ազդեցությամբ վնասել ամբողջ համակարգի կայունությանը: Կանխարգելիչ միջամտության իրավական հնարավորության բացի պայմաններում, կարգավորող մարմինն ունակ չէ արագ արձագանքել և խաչընդոտել նման բացասական զարգացումները մինչև անդառնալի վնասի առաջանալը:

1.2. Կանխարգելիչ միջոցառումների էությունն ու նշանակությունը

Կանխարգելիչ միջոցառումների կիրառումը ենթադրում է, որ հանրային իշխանության մարմինները պետք է ունենան լիազորություն ժամանակին միջամտելու կարգավորվող գործունեությանը, երբ դեռ վտանգը միայն հավանական է կամ սկիզբ առնող, որպեսզի պաշտպանեն հասարակական շահերը՝ առանց սպասելու հետևանքների առաջացմանը: Նշվածը համահունչ է «կանխել, քան բուժել» տրամաբանությանը. հանրային հատուկ կարևորության ոլորտներում ավելի արդյունավետ է կանխարգելել համակարգի կոլապսը, քան հետագայում վերացնել դրա հետևանքները: Էներգետիկ անվտանգության տեսանկյունից սա նշանակում է երաշխավորել, որ էլեկտրաէներգիայի, գազի և այլ էներգատարների

մատակարարումը չընդհատվի և սպառողները պաշտպանված լինեն նույնիսկ այն դեպքում, երբ լիցենզավորված կազմակերպություններից որևէ մեկը լրջորեն խախտում է իր պարտականությունները:

Ուստի պետությունը պետք է ունենա արագ արձագանքման կառուցակարգեր, որպեսզի վտանգի բարձր հավանականության դեպքում գործադրվեն անհրաժեշտ գործընթացներ՝ կանխարգելիչ միջոցներ կիրառելու համար:

Կանխարգելիչ միջոցառումները ուղղված են շտկելու իրավիճակը, վերացնելու հավանական խախտումները կամ դրանց առաջացման ռիսկերը և ապահովելու անխափան ծառայությունների մատուցումը սպառողներին:

1.3. Միջազգային պրակտիկան

Կանխարգելիչ միջոցառումների իրավական գործիքակազմի կիրառումը տարածված պրակտիկա է տարբեր երկրներում՝ հանրային ծառայությունների անընդհատությունը երաշխավորելու և ռազմավարական նշանակության կազմակերպությունների ձախողումը կառավարելի դարձնելու համար:

Օրինակ, Մեծ Բրիտանիայում օրենսդրությամբ գործում է հատուկ կառավարչի (Special Administration) ինստիտուտը, որը կիրառվում է կենսական ծառայություններ մատուցող ձեռնարկությունների նկատմամբ: Հատուկ կառավարչի նպատակն է շարունակել ընկերության աշխատանքը և ծառայությունների մատուցումը մինչև ճգնաժամի հաղթահարումը կամ կառավարումը նոր սեփականատիրոջը փոխանցելը: Մասնավորապես, երբ խոշոր էներգամատակարար ընկերությունը ֆինանսապես ձախողվում է, կարգավորող մարմինը կամ կառավարության լիազոր մարմինը կարող են դիմել դատարան՝ հատուկ կառավարչի նշանակում պահանջելու: Հատուկ կառավարչին դատական կարգով վերապահվում է ընկերությունը ղեկավարելու պարտականություն՝

հանրությանը շարունակական էլեկտրականության և գազի մատակարարում ապահովելու հատուկ առաքելությամբ¹:

Կառուցակարգի գործնական կիրառումից հետո անգամ բրիտանական խորհրդարանական վերահսկողության հաշվետվությունում արձանագրվել է, որ պետական միջամտությունը տվյալ դեպքում «անհրաժեշտ էր, որպեսզի տնային տնտեսություններն ու բիզնեսները պաշտպանվեն էներգետիկ մատակարարի ձախողման հետեւանքներից»²:

Այս փորձը վկայում է, որ նույնիսկ զարգացած շուկայական տնտեսությամբ երկրներում հանրային իշխանությունն ունի արտակարգ միջամտության լծակներ՝ էներգամատակարարման ոլորտում հանրային շահը վեր դասելու համար մասնավոր շահերից:

Նման կանխարգելիչ մոտեցումներ գոյություն ունեն նաև այլ երկրներում: Օրինակ՝ ԱՄՆ որոշ նահանգներում կարգավորող մարմիններն իրավունք ունեն միջամտել անհրաժեշտության դեպքում: Տեխաս նահանգի հանրային ծառայությունների հանձնաժողովը օժտված է նման արտակարգ լիազորություններով՝ երբ լիցենզավորված կազմակերպությունը թերի պահպանում ենթակառուցվածքները, ինչը բերում էր երկարատև անջատումների և այլ վտանգների³:

Հատկանշական է, որ ֆինանսական համակարգում նման կանխարգելիչ միջոցառումները վաղուց ընդունված պրակտիկա են: Մի շարք երկրներում կենտրոնական բանկերն ու ֆինանսական վերահսկողական մարմինները ունեն

¹ Տե՛ս <https://www.restructuring-globalview.com/2021/11/shining-a-light-bulb-on-energy-supply-company-failure-solrs-and-special-administration/> հղումով

² Տե՛ս <https://www.iod.com/resources/uk-economy/policy-explainer-special-administration-regimes/#:~:text=It%20said%3A%20%E2%80%9CThe%20SAR%20process,left%20to%20foot%20the%20bill> հղումով

³ Տե՛ս <https://www.wateronline.com/doc/public-utility-commission-of-texas-windermere-oaks-water-supply-corporation-0001#:~:text=Windermere%20Oaks%20provides%20retail%20water,Commission%20requests%20by%20Windermere%20Oaks> հղումով

իրավասություն բանկերում կամ այլ կազմակերպություններում կիրառելու նման միջոցառումներ՝ ավանդատուների և ֆինանսական կայունության պաշտպանման համար: Օրինակ, Եվրոպական տարածաշրջանում 2008թ. ֆինանսական ճգնաժամի ընթացքում մի շարք բանկեր անցան պետական ժամանակավոր վերահսկողության տակ՝ կանխելու համար ավելի մեծ տնտեսական վնասը: Այսպիսի միջամտությունների նպատակահարմարությունը հետագայում հաստատվել է նաև դատական պրակտիկայում: Այսպես, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (ՄԻԵԴ) ճանաչել է, որ արտակարգ իրավիճակներում (ինչպիսիք էին օրինակ Մեծ Բրիտանիայի Northern Rock բանկի ազգայնացման դեպքը) պետության ձեռնարկած խիստ միջոցառումները կարող են լիովին օրինաչափ լինել՝ հանրային ավելի մեծ տնտեսական կայունությունը պահպանելու շահից ելնելով⁴:

Այսպիսով՝ օրենսդրական փոփոխություններն անհրաժեշտ են, որպեսզի Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի ոլորտում հանրային իշխանության մարմինները ստանան արդյունավետ կանխարգելիչ լծակներ՝ էական հանրային շահերը պաշտպանելու համար:

Առանց նմանօրինակ փոփոխությունների հանրային իշխանության մարմինները գործում են միայն որպես «հրդեհմարիչ»՝ արձագանքելով արդեն ծագած ճգնաժամերին և վնասներին: Այնինչ էներգետիկայի պես ռազմավարական կարևորության ոլորտում նման մոտեցումը անհամաչափ ռիսկեր է պարունակում ինչպես երկրի էներգետիկ անվտանգության, այնպես էլ հազարավոր սպառողների օրինական շահերի համար:

Միջազգային փորձը ևս վկայում է, որ նման ճկուն և կանխարգելիչ մոտեցումները հաջողությամբ կիրառվում են՝ այլ իրավական համակարգերում:

⁴ Տե՛ս <https://www.theguardian.com/business/2012/aug/01/northern-rock-investors-compensation#:~:text=The%20judgment%20concludes%20that%20,of%20the%20United%20Kingdom%20economy> հղումով, ինչպես նաև GRAINGER AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM, App. No(s). 34940/10 գործը

Ուստի, անհրաժեշտ են օրենսդրական փոփոխություններ, որոնք միտված են ապահովելու, որ պետությունը, ունենա կանխարգելիչ միջամտության իրավական և համաչափ գործիք:

2. Կարգավորման ենթակա խնդիրը.

Առաջարկվող փոփոխություններով նախատեսվում է սահմանել ոլորտի լիցենզավորված անձանց գործունեության առանձնահատուկ ռիսկայնության դեպքում Կառավարության լիազոր մարմնի կողմից հաղորդում տալը և դրա հետևանքները, սահմանել ոլորտի լիցենզավորված անձանց նկատմամբ վարույթ հարուցելիս նրանց նկատմամբ կանխարգելիչ միջոցառումներ իրականացնելու հնարավորությունը, սահմանել կանխարգելիչ առանձնահատկությունները: միջոցառումների կիրառման կարգն ու առանձնահատկությունները:

3. Նպատակը և ակնկալվող արդյունքը.

Նախագծերի նպատակն է ապահովել էներգետիկայի բնագավառում սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի առավել համապարփակ պաշտպանությունը՝ հաշվի առնելով նաև ոլորտի գործունեություն կրիտիկական կարևորությունը:

4. Կապը ռազմավարական փաստաթղթերի հետ. Հայաստանի վերափոխման ռազմավարություն 2050, Կառավարության 2021-2026թթ. ծրագիր, Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրանից բխող 2023-2026 թվականների գործողությունների ծրագիր.

Նախագծերի ընդունումը չի բխում ռազմավարական փաստաթղթերից: